TÂVÛS BİN KEYSÂN

Tabiînin meşhûr hadîs âlimlerinden. Aslen İranlıdır. Kendisine Tâvûs-i Himyerî de denir. Kendisi Eshâb-ı kiramdan yetmiş kişiyi gördüğünü söylerdi. Hazreti Tâvûs bin Keysân, büyük bir hadîs âlimi olup, aynı zamanda da fıkıh ve tefsîr ilminde pek ileri dereceye sahipti. Sika (güvenilir, sağlam) olduğunda, hadîs-i şerîf âlimleri söz birliği etmişlerdir. Hadîs-i şerîf ilmini; Hazreti Âişe, Hazreti Abdullah İbn-i Ömer, Hazreti Ebû Hüreyre, Hazreti Abdullah bin Amr, Hazreti Zeyd bin Erkam gibi güzide Sahâbe-i kiram “aleyhimürrıdvan”dan öğrendi. Kırâat ilmini Hazreti İbn-i Abbâs’dan tâlim etti. Bu husûsta eşine çok az rastlanan bir bilgiye sahipti. Hazreti Tâvûs’dan da oğlu Hazreti Abdullah, Hazreti Zührî, Hazreti İbrâhîm bin Meysere, Hazreti Amr, Hazreti Mücâhid gibi büyük zâtlar hadîs-i şerîf rivâyet ettiler.

Hazreti Tâvûs bin Keysân, Allahü teâlâya yalvarmaktan zevk alan bir zât idi. İbâdet, bedenleri için gıda, kalbleri için hayat idi. Uzun zaman ayakta ibâdet etmekten yorulmazdı. Çok namaz kıldığı için, alnında secde yeri iz olmuştu. Bir kimse bir şey sorarsa bütün teferruatıyla anlatır, başka bir kimseye sormaya lüzum bırakmazdı. Hazreti Tâvûs bin Keysân, yatağına yattığı zaman, sağa sola döner rahat edemez, bunun üzerine kalkar sabaha kadar namaz kılar ve “Âbidlerin uykusu, Cehennemi hatırlamaktır” derdi. Böyle kırk sene yatsı namazının abdestiyle sabah namazını kılmıştır. Kırk defa hacca gitti.

Duâsı kabûl olan zâtlardandı. O derece cesur ve kuvvetli kalbe sahipti ki, öldürüleceğini bilse bile gayrimeşrû bir işi asla yapmaz ve dalkavukluğa kaçacak bir sözü hiç kullanmazdı. Hazreti Tâvûs ateşten çok korkar, gördüğü yerde aklını kaybedecek gibi olurdu. Çünkü ateşi görünce Cehennemi hatırlardı. Bir defa, ocaktan çıkan alevi görünce bayıldı.

Hazreti Tâvûs bin Keysân hacca gitmelerinden birini şöyle anlatır: Hacca gitmiştim. Yanımda bir de çocuk vardı. Binecek

bir hayvanı ve yiyecek bir şeyi yoktu. “Ey çocuk, senin yiyeceğin var mı?” dedim. Çocuk: “En iyi yiyecek takvâdır. Kerîmlerin evine giderken yiyecek götürmek uygun değildir” dedi. İhram kuşandığımızda hepimiz “Lebbeyk” dediğimiz halde, çocuk söylemiyordu. “Niçin söylemiyorsun” dedim. “Red cevâbını duymamak için” dedi. Bu söz üzerine çok ağladım ve dedim ki: “Bu çocuk red olunmaktan korkarsa, biz red olunur, kabûl edilmezsek hâlimiz nice olur?” Mina’ya kurban kesmek için geldik. Kurbanlarımızı kestik, fakat çocuk kesmedi. O, “Ey benim Allahım! Herkes kurbanlarını kesiyor. Benim kurban kesecek hiç bir malım yok. Ancak, bu küçük vücûdumu senin rızân için kurban etmek istiyorum, lütfen kabûl buyurur musun Allahım?” diyerek ağlıyordu. Şiir:

Canım kurbân ederek, sana kavuşmak isterim.
Bir can için söz etmeğe senden haya ederim.
Bir değil yüz canımı sana feda ederim.
Allahım rızân için, canımı terk ederim.

Çocuk, kelime-i şehâdet getirerek canını, cânâna teslim etti. Annesi hâdiseyi öğrenince, çok üzülüp ağladı. Bir ses duydu: “Ey Hâtun! Senin çocuğun, benim rızâma kavuşmak için canını feda etmek istedi. Kabûl ettim. Eğer istersen seninkini de kabûl ederim” diyordu.

Doğruyu söylemekten hiç çekinmezdi. Zamanının devlet adamlarına gider, onlara nasîhat verirdi. Sultânın açtırdığı kuyudan hayvanını sulamazdı. Yaptığı doğru olan işler için ayıplanmaktan korkmaz, ayıplanma ile, hak bildiği yoldan ayrılmazdı.

Halife Hazreti Ömer bin Abdülazîz’e bir nasîhat mektûbunda: “Kendi amelinin hayırlı olmasını istiyorsan, halkın işlerini de hayırlı insanlara yaptır” buyurdu. Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) bunu okuyunca, “Bu nasîhat bana kâfidir” demiştir. Hazreti Tâvûs, bütün işlerini ve hattâ konuşmasını iyi niyet ederek yapardı. Kendisine konuş dediklerinde konuşmadığı gibi, kendiliğinden konuşmaya başladığı da olurdu. Niçin böyle yapıyorsun diye soranlara: “Niyetimi yapmışsam konuşurum” derdi.

Hazreti Tâvûs, Mekhûl’e (radıyallahü anh) gönderdiği bir nasîhat mektûbunda: “Selâmün aleyküm, kardeşim Mekhûl, sakın yaptığın ibâdetlerin çokluğu sebebiyle, kendini Allahü teâlânın yanında büyük bir makam sahibi sanmayasın. Çünkü, kendisini böyle bir zanna kaptıranlar âhırete hep eli boş gitmişlerdir. Eğer, yaptığım ibâdetlerin çokluğunu insanlar görsün, beni öğsünler diye düşünüyorsan, insanlar seni öğerler ve maksadın hâsıl olur. Fakat âhırete sen de eli boş dönersin” diye yazdı.

Bir gün Şuayb bin Harb, Hazreti Tâvûs’un yanında ağlamaya başladı. Orada bulunanlar da ağladılar. Kendisinin büyük bir şey yaptığı zannedilince Hazreti Tâvûs ona dönerek, “Ey kardeşim! Yaptığın bir günah için yerdekiler ve gökdekilerin hepsi de seninle beraber ağlasalar yine de azdır” dedi.

Hazreti Tâvûs’a “Evinizden hiç çıkmıyorsunuz, hikmeti nedir?” diye sorduklarında: “İdâreciler adâletten ayrıldı, halk fesada uğradı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yolu unutuldu. Bunun için dışarı çıkamıyorum. Bir kimse, kölesiyle evlâdına aynı muâmeleyi yapamıyorsa, adâletten ayrılmıştır” dedi.

Hasen-i Basrî (radıyallahü anh), bir gün, Kâ’be’de büyük bir topluluğa hadîs-i şerîf yazdırmakta olan Hazreti Tâvûs’un yanına gelip kulağına eğilerek; “Eğer, kendini beğenme duygusu geliyorsa, burayı terk et” dedi. Hazreti Tâvûs da dersi bıraktı, oradan derhal ayrıldı.

Hazreti Tâvûs “Hastanın, hastalığı hâlindeki inlemesi defterine yazılır” diyerek hastanın inlemesini hoş görmezdi. “Burada bir nev’î şikâyeti açıklamak vardır” derdi.

Hazreti Tâvûs 106 (m. 724) yılında 90 yaşında Hac yaparken, Terviye gününden bir gün önce vefât etti. Halîfe Hişâm bin Abdülmelik cenâze namazını kıldırdı.

Rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte Resûlullah buyurdu ki: “Ben kimin sevgilisi isem, Ali de O’nun sevgilisidir.”

Hazreti Tâvûs anlattı: Îsâ aleyhisselâma sordular, “Ey Allah’ın Peygamberi bize neyi tavsiye edersiniz?” Îsâ Aleyhisselâm da “Sözünüz zikir, sükûtunuz fikir, bakışınız ibret olsun” buyurdu.

Hazreti Tâvûs buyurdu ki: “Dilim bir yırtıcı hayvandır ki, onu bırakırsam beni hemen helak eder.”

Çok defa kendi kendine: “Keşke ilmi yalnız kendin için öğrenseydin. Çünkü insanlardaki emânet duygusu kalktı. Bilgi ile amel yok oldu” derdi.

“İbâdetlerin en değerlisi, gizliliğine en çok riâyet edilendir.”

“Müslümanda ümid ve korku aynı olmalıdır. Eğer tartılırsa eşit gelmelidir.”

“Yâ Rabbi! Bana çok mal ve evlâd yerine, çok ilim ve amel ihsân et” diye duâ ederdi.

Evine bir hırsız girmişti. Hazreti Tâvûs, hırsızı yakaladı. Nasîhat etti, biraz da para verdikten sonra serbest bıraktı.

“İnsanların başına gelen musîbetler, ya malından ya şöhretindendir. Bunların hâricinde insana zarar gelmez.”

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 509

2) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-7, sh. 537

3) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 90

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-4, sh. 3

5) Tehzîb-üt-tehzîb cild-5, sh. 8

6) Riyâd-un-nâsıhîn sh. 176